

ISPARTA KOŞULLARINDA BAZI AMERİKAN ASMA ANAÇLARININ ÇUBUK VERİMLERİNİN TESPİTİNE YÖNELİK ÖN ÇALIŞMA

Seçkin GARGIN*

Burçak İŞÇİ**

* T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Eğirdir Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, Eğirdir/ISPARTA, faks: 0.246.3132425, tel:0.246.3132420, e-posta: secking32@hotmail.com

** EGE Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Bornova İZMİR, faks: 0.232.3881865, tel: 0.232.3884000/2632, e-posta: burcak.isci@ege.edu.tr

ÖZ

Asmanın gen merkezi ve bağcılığın anavatanı olan ülkemiz, sahip olduğu güçlü potansiyeli ile dünyada seçkin bir yere sahiptir. Teorik olarak filoksera zararlısının dünyadaki ve Türkiye'deki bütün bağ bölgelerini tehdit etmesiyle birlikte yerli bağların hızla elden çıkmasına neden olmuştur. Filoksera zararlısına karşı tek çözüm yolu olan Amerikan asma anaçlarının kullanılma zorunluluğu, aşılı asma fidanı ihtiyacını gündeme getirmiştir. Aşılı amerikan asma fidanı ihtiyacı devlete ait kurumlarca ve özel sektör tarafından karşılanmaya çalışılmaktadır. Ticari amaçla üretilen, dağıtılan ithal ve ihraç edilen fidanların standartlara uygun olması doğru ve sağlıklı üretilmesi gerekmektedir.

Bu araştırma, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı, Eğirdir Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsünde deniz seviyesinden 925 metre yükseklikte 1995 yılında tesis edilmiş 13 farklı Amerikan asma anacı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Anaçlara oble şekli verilmiştir. Araştırma kapsamında 5BB, SO4, 1616C, 1613C, 41B, 420A, Fercal, 99R, 110R, Rup.du Lot, Ramsey, Dogridge, Harmony Amerikan asma anaçlarına ait fenolojik gözlemler yapılmış, aşılabilir ve fidan çeliği niteliğindeki çelik verim değerleri saptanmıştır. Çelik verimine ilişkin en yüksek değer 5BB anacıyla elde edilirken, Harmony anacının en düşük çelik verimine sahip olduğu belirlenmiştir.

Pek çok anacın köklenme, aşı randımanı, filokseraya mukavemet, kirece dayanma, değişik iklim ve toprak tiplerine adaptasyon ve kültür çeşitleri ile afinite yönünden birçok sorunları vardır. Amerikan asma anaçları üzerine aşılanarak yetiştirilen üzüm çeşitlerinin gelişme, verim ve kalite özellikleri aşılandıkları anaca göre önemli ölçüde değişmektedir. Bu yüzden, herhangi bir ekolojide yetiştirilen üzüm çeşitleri için anaç önerisi, üzümün hangi amaç için değerlendirildiğine, yetiştiricilik amacına, iklim ve toprak koşulları dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Bu konuda sağlıklı karar verilebilmesi için bağ kurulacak olan ekolojilerde öncelikle anaçların fenolojik gelişme evrelerinin büyüme ve gelişme performanslarının bilinmesi büyük önem taşımaktadır

Anahtar Kelimeler: Asma, Amerikan asma anacı, Filoksera, Çelik verimi

A PRE STUDY FOR EVALUATION OF DIFFERENT AMERICAN ROOTSTOCKS CUTTING YIELDS IN ISPARTA CONDITIONS

ABSTRACT

Turkey is a genetic centre for grape cultivation and breeding. Turkey has an important place in the world with this genetic capacity. Grape phylloxera historically has been among the worst threats to modern viticulture because of its ability to destroy vineyards by attacking vine roots. Phylloxera threatened all old vineyards in the world also in Turkey. Phylloxera damaged some of the vineyards. The only way protection from phylloxera is using American rootstocks, so that grafted grape seedlings must be used. All grafted seedlings for commercial use must be produced in right varieties and must be exported and imported in standardts.

This study was done in Eğirdir Horticultural Research Institute rootstock land. Rootstock farmland is at 925 m at height and 13 different rootstocks which had been planted in 1995 had been evaluated. Rootstocks had been styled in goblet type. According to research; 5BB, SO4, 1616C, 1613C, 41B, 420A, Fercal, 99R, 110R, Rup du Lot, Ramsey, Dodridge, Harmony, rootstocks had been evaluated for phenological cuttings which were suitable for grafting were counted and cutting yield ratios had been calculated. Maximum cutting yield was obtained from 5BB, Harmony cutting yield was minimum yield.

Most of the rootstocks have different rooting ability, grafting compatibility, tolerance to phylloxera, tolerance to calcium. There are problems with some rootstocks. Grape varieties which rootstock grafted on can affect yield and quality. For this reason, grape varieties which are cultivated in different ecological conditions, rootstock must be chosen according to commercial expectations and soil climate conditions. For this aim it is very important to know rootstocks phenological stages and performances where they were planted in.

Key Words: Grape, American Grape Rootstock, Phylloxera, Cutting Yield.

1. GİRİŞ

Ülkemizde için bağcılık kültürü önemli yer tutmaktadır. Tarihi milattan önce 5000-6000 yıl öncesine uzanan, sahip olduğu iklim ve toprak özellikleri ile de dünyada bağcılığın yapılabildiği en uygun konum içerisinde yer alan ülkemizin, asmanın gen merkezi ve ilk kültüre alındığı yer olarak bugün bağcılık bakımından tartışılmaz bir önemi bulunmaktadır.

Yaşlı bağların yenilenmesi filokseradan zarar görmesi nedeniyle ve yeni çeşitlerin dikilmesi amacıyla yeni bağlar kurulmaktadır. Bu bağlarında kurulmasında dikkate alınacak en önemli konulardan birisi günümüzde toprakların bulaşık kabul edildiği filoksera zararlısıdır. Bu zararlıya karşı günümüzde alınacak tek mücadele yöntemi, çeşitlerin dayanıklı Amerikan anaçları üzerine aşılmasıdır. (Uzun, 1996).

Bağcılık kültürü; bir bütün olarak üretimin tüm safhalarını yani tesis için yer seçiminden hasat edilip depolanmasına kadar geçen süreci kapsar. Birim alandan yüksek ve kaliteli ürün alınabilmesi için uygun ekolojide amaca uygun üzüm çeşitleriyle bağcılık yapmak, toprak karakterine uyum sağlayan anaç seçmek, yetiştirme amacına ve üzümün çeşidine en uygun terbiye sistemini oluşturmak, bitkinin ihtiyaç duyduğu besin maddelerini istediği oranda, uygun zaman ve yöntemle vermek, gerektiğinde uygun aletlerle toprak işlemeyi yapmak, zamanında ve gerektiği kadar su vermek, budamayı zamanında ve tekniğine uygun yapmak, hastalık ve zararlılarla mücadele etmek, üzümleri uygun kuru maddede hasat etmek, kurutmalık üzümleri usulünce uygun şekillerde kurutmak, gereği gibi ambalajlamak ve depolamakla mümkündür.

Üzüm üretiminde, kaliteli üzüm üretiminin yapılabilir şartlarının mevcut olduğu coğrafik sınırların ve bu şartlarda yetiştirilmesi uygun olabilecek çeşitlerin belirlenmesi son derece önem kazanmıştır. Bu nedenle üzüm çeşidi ile çevre koşulları (iklim, toprak) arasındaki ilişkileri araştırarak, belirleyici parametrelerin değerlerini saptayıp, belli bir alan üzerinde uyumlu olabilecek çeşitlerin tespiti yöntemi, dünyanın birçok ülkesinde uygulama alanı bulmuştur.

Bağ tesisinde en önemli aşamalardan birisini de anaç ve çeşit seçimi oluşturmaktadır. Çünkü tesisin uzun ömürlü ve ekonomik bir yatırım olması buna bağlıdır. Başlangıçta anaç ve çeşit, ne kadar isabetli ve uygun seçilirse başarı oranı da o kadar fazla olur. Bu seçimin, yörenin iklim ve toprak şartlarını gözönünde tutarak büyük bir dikkatle yapılması gerekir.

Bölgemizdeki bağ alanlarında öncelikle dikkati çeken sorunlar arasında çeşitlerin budama isteğine uygun olmayan Goble benzeri terbiye şekillerinin uygulanması, bozuk dikim şekilleri ve dikim aralıkları ile bağlarda her yıl uygulanması gereken toprak işleme, sulama, gübreleme, hastalık ve zararlılarla mücadele gibi kültürel işlemlerin yerine getirilmemesi sayılabilir (Ecevit ve Göktürk-Baydar, 1998). Bağların birden fazla çeşitle tesis edilmeleri ve kullanılan çeşitlerin de çoğunu yöresel çeşitlerin oluşturması da karşılaşılan diğer sorunları oluşturmaktadır. Bölgede, uygun çeşit ve anaçların seçimi ile modern yetiştirme tekniklerinin benimsetilmesi ve uygulanması bağcılığın daha iyi bir konuma gelmesi bakımından önem taşımaktadır.

Fidan üretiminde kullanılacak asma anaç çelikleri, yıllık odun dallarında iyice odunlaşmış olmalı kabukları kalınlaşmalıdır. İyi odunlaşmış öz kısmı dar olan bir yıllık dalda öz de depo maddeleri birikimi fazla olacağı için aşının tutması daha kolay olur. Yıllık sürgünlerde kök oluşumu ile depo maddeleri birikimi arasında olumlu bir ilişki vardır. Canlı ve iyi oluşmuş kabuk aktif kambiyum oluşmasında etkilidir.

Anaçların yıllık dallarında pratikte odunlaşma belirtileri şunlardır;

1- Çubuğun kesitinde öz kısmının dar olması

2-“Odun + floem” tabakasının geniş olması

3- Dış kabukta çeşide özgü rengin tam oluşması

4- Çubukta iki boğum arası boyunca dış kabukta oluşan kalınlaşma yeknesak olmalı

5- Yıllık dallar esneme sınırı aşılınca kolayca kırılmalı ve kırılma yüzeyinde sert lifli bir yapı görülmelidir.

Çeliklerin alınmasında ideal 1. boy fidanlar için çelik kalınlıklarının 7-10 mm, 2. boy fidanlar için ise 4-7 mm olması Tük standartlar Enstitüsünce belirlenmiştir. Çeliklerde iyi bir odunlaşma için öz çapı/odun çapı oranı 1/2 olarak kabul edilmektedir (Çelik ve ark. 1998).

Çeliklerde kalınlık ve odunlaşmanın da fidan kalitesine etkilerinin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu yüzden çelik verimi çelik kalınlığı açısından da önem taşımaktadır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırma, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı, Eğirdir Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsünde deniz seviyesinden 925 metre yükseklikte 1995 yılında tesis edilmiş 13 farklı Amerikan asma anacı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Anaçlara goble şekli verilmiştir. Anaçlar tam verime erişmiş düzeydedirler. 3m. X 2m. Dikim aralığında anaçlık tesis edilmiştir. Her bir Amerikan asma anacından 10 adet sağlıklı verim alınabilen omca başı bulunmaktadır. Çalışma 13 farklı Amerikan asma anacı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 5BB, SO4, 1616C, 1613C, 41B, 420A, Fercal, 99R, 110R, Rup.du Lot, Ramsey, Dogridge, Harmony Amerikan asma anaçlarına ait fenolojik gözlemler yapılmış, aşılabilir ve fidan çeliği niteliğindeki çelik verim değerleri saptanmıştır. Aşılabilir çelikler 6-12 mm. kalınlığında olan çelikler ve fidan çeliği olabilecekler 100 er lik demetler halinde bağlanarak sayımları tek tek yapılmıştır. İşe yaramayan aşıda kullanılması mümkün olmayan ve çok ince kalitesiz çelikler değerlendirmeye alınmamıştır. Yıl boyu fenolojik gözlemlerde alınmıştır. Çelik verimleri de alınarak kaydedilmiştir.

3. BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırma kapsamında 5BB, SO4, 1616C, 1613C, 41B, 420A, Fercal, 99R, 110R, Rup.du Lot, Ramsey, Dogridge, Harmony Amerikan asma anaçlarına ait fenolojik gözlemler yapılmış, aşılabilir ve fidan çeliği niteliğindeki çelik verim değerleri saptanmıştır. Çelik verimleri ile ilgili ve deneme alanının uzun yıllar boyu meteorolojik durumunu gösteren çizelge aşağıdadır.

ANAÇLIK FENOLOJİ VE ÇELİK VERİMİ 2007			
ADI	SÜRME	ÇİÇEKLENME	ÇELİK VERİMİ (10 BAŞ OMCADA)
1 5BB	27.4	20.6	1000
2 FERCAL	18.4	21.6	300
3 HARMONY	16.4	10.6	100
4 DODRİDGE	18.4	08.6	200
5 RAMSEY	19.4	14.6	200
6 1616	14.4	13.6	600
7 1613	15.4	15.6	600
8 SO4	20.4	15.6	700
9 420A	22.4	12.6	400
10 DU LOT	16.4	11.6	200
11 41 B	27.4	10.6	400
12 110 R	8.4	13.6	200
13 99 R	29.4	15.6	200

Üretimi yapılacak olan anaçların aşılı fidan ve köklü anaç edilmesinde kullanılacak standart çelik verimi yüksek olmalıdır. Anaçlardan kesilmek suretiyle elde edilen hem köklenebilir hem de aşılabilir çelik alınabilmektedir. Bunların standart ölçüleri TS 4207 sayılı asma çeliği standardına göre çizelge .. de verilmiştir.

Avrupa Birliği çerçevesinde aşılabilir çelikler 6-12 mm. Kalınlığında olması gerektiği bildirilmiştir. Fakat aşılabilir çelik verimi 7-7,5 mmden küçük olanların çapları % 25 i geçmemelidir. Fidanlıkta köklendirilecek olanların çapı en az 3.5mm olması gereklidir.102

Anaçlarına çeşidine, kültürel ve ekolojik şartlara bağlı olmakla beraber tam verim dönemindeki bir anaçtan ortalama en az 50-70 adet aşıllık veya 80-100 adet fidan çeliği alınabilmektedir.

Rup du Lot anacından dekardan 1500-2500 m. uzunluğunda aşılabilir çelik çubuk, 4500-6000 m. uzunluğunda fidanlık çeliği olabilir çubuk elde edilebilir. 99 R Dekardan toplam 3000-4000m, uzunlukta aşılabilir nitelikte çelik verebilen çubuk elde edildiği belirtilmektedir. 110 R anacında yıllık çubukların odunlaşması zayıftır. Fransa'da dekardan toplam 2000-2500m. uzunluğunda çeliklik çubuk elde edildiği belirtilmektedir. 5BB dekardan 6000-10000 m aşılabilir çelik ve 5000-8000m, dikilebilir nitelikte fidanlık çeliği veren yıllık çubuk elde edilmektedir. 420 A . Bu anaçtan çubuk kesimlerinde dekardan 4000-6000m aşılabilir çelik ve 6000-8000m. dikilebilir nitelikte fidanlık çeliği veren yıllık çubuk elde edilmektedir. . Çeliklik çubuk elde edilmesi yönünden oldukça verimlidir. 41 B Bu anaçtan dekardan aşılabilir nitelikte 4.000 m aşıllık çelik ve toplam 2000-5000 m uzunlukta fidanlık çeliği verebilen yıllık çubuk elde edilmektedir.

Gözlemde de en yüksek çelik verim sırasıyla 5 BB, SO4, 1613,1616 en düşük çelik verimi ise Harmony, Dodrige, Ramsey, 110R, 99R, Rup Du Lot dan alınmıştır. ekolojik şartlara bağlı olmakla sırasıyla birlikte Amerikan asma anaçlarında alınan çelik verimi değişmektedir. Sonuçta Amerikan asma anaçlarının yetiştirildiği alanlardaki performansları gözlenerek ve fidan üretim koşulları da dikkate alınarak anaçlıklar tesis edilmelidir.

4. KAYNAKLAR

- Çelik, H.,Ağaoğlu,S.,Fidan Y.,Marasalı, B.,Söylemezoğlu, G.,1998. Genel Bağcılık. Sunfidan Mesleki Kitapları Serisi 1.253 s. Ankara.
- Çelik, S. 1998. Bağcılık. Trakya Üniv. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Bahçe Bitk. Böl. 427s. Tekirdağ

Ecevit, F. ve Göktürk Baydar, N., 1998. Isparta İli Bağcılığının Bugünkü Durumu ve Ekolojik zelliklerinin Bağcılık Yönünden İncelenmesi zerine Bir Araştırma. 4. Bağcılık Sempozyumu Bildirileri:164-170. 20-23 Ekim 1998, Yalova.

Uzun, İ. 1996. Bağcılık. Akdeniz Üniv. yay no 96. Antalya.171s.